

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE YAPISINA
GÖRE CÜMLE TÜRLERİNİN MATEMATİKTEKİ KÜMELER İLE
İLİŞKİLENDİRİLMESİ**

**RELATIONSHIP BETWEEN SENTENCE TYPES STRUCTURE
AND MATHEMATICAL "CLUSTERS" IN TEACHING TURKISH AS
A FOREIGN LANGUAGE**

*Filiz METE**
*İpek CEYLAN***
*Hilal KESKİN****

Özet:

Hızla gelişen ulaşım ve iletişim araçları dünyamızı küçülmüştür. Diğer ülkelerle bilimsel, siyasal, kültürel ve ekonomik alanlarda görüş alışverişinde bulunmak, ticari ilişkilerini geliştirmek ve iletişim kurabilmek için de yabancı diller öğrenmek bir gereksinime dönüştürmüştür. Buna bağlı olarak bütünleşen dünyada jeopolitik konumundan dolayı Türkiye ve dolayısıyla Türkçe de önem kazanmış, yabancı dil olarak Türkçe öğrenmek isteyenlerin sayısı artmıştır. Aynı zamanda Orta Doğu'dan Türkiye'ye yapılan göçler de Türkçe öğrenme ihtiyacı olan insan sayısını arttırmıştır. Tüm bu sebepler doğrultusunda Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi konusunda yapılacak çalışmalar önem kazanmaktadır. Bu çalışmanın amacı matematiğin evrensel dilini kullanarak Türkçe öğretimini kolaylaştıracak görsel bir materyal oluşturmaktır. Belirtilen amaçla, bir matematik konusu olan kümeler ile Türkçe cümle yapıları ilişkilendirilmiştir. Çalışmada, öncelikle yapısına göre cümlelerin nasıl sınıflandırıldığı ele alınmıştır. Yapılarına göre cümlelerin sınıflandırılmasında birçok farklı görüş mevcuttur. Bu çalışmada ise yapılarına göre cümleler; basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümle olmak üzere dört şekilde ele alınmıştır. Her sınıflandırılan yapıya örnek cümleler verilmiş ve bu örnekler kümeler ile ilişkilendirilerek yapısına göre cümle çeşitleri küme çizimleriyle gösterilmiştir. Böylece, yapıların temelindeki farklılık küme çizimleriyle görsel hâle dönüştürülmüştür. Bu yolla, hem yabancı dil hem de ana dil olarak Türkçe öğretiminde işlevsel, kolaylaştırıcı olarak kullanılacak görsel materyaller oluşturulabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Yapısına Göre Cümleler, Kümeler.

* Yrd. Doç. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi – Zonguldak
filizmetehoca@gmail.com

** Türkçe Öğretmeni, ipekceylan86@gmail.com

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, hilalkskn.34@hotmail.com

Abstract:

Rapidly developing means of transportation and communication have reduced our world. It is necessary to learn foreign languages to exchange ideas, to develop commercial relations and to communicate in scientific, political, cultural and economic fields with the other countries. Due to its geopolitical position, the number of people who have gained importance in Turkey and therefore Turkish and who want to learn Turkish as a foreign language have increased. At the same time, migrations from the Middle East to Turkey have also increased the number of people who are in need of learning Turkish. Studies to be done about teaching Turkish as a foreign language gain importance. This study is a descriptive study. In the study, it was aimed to create a visual material for Turkish teaching by associating sentence structures with clusters which are the subjects of mathematics. For this purpose, firstly, the classification of the sentences according to their structure is discussed. There are many different views on the classification of the sentences according to their structure. In this study, there are four kinds of sentences according to structures; simple, unified, sequential and connected sentences. Each categorized structure is given by sample sentences and these examples are associated with the clusters and the types of sentences according to their structure are shown by cluster drawings. Thus, the difference on the basis of the structures has been transformed into a visual state by the cluster drawings. As a result, according to the Turkish structure of sentences are associated with clusters in math as a schematic organizer, are visualized and sentence structures are shown by cluster drawings. In this way, visual materials will be created which can be used as functional facilitators in teaching Turkish as both foreign language and mother tongue.

Key words: Teaching Turkish as a Foreign Language, Sentences According to Structures, Clusters.

GİRİŞ

1. TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE YAPISINA GÖRE CÜMLELER

Her dilde olduğu gibi Türkçede de cümleler belli kurallar dâhilinde oluşturulmaktadır. Türkçede cümleler öğelerin dizilişine, yüklem cinsine, cümlenin anlamına ve cümlenin yapısına göre dört grupta incelenir. Karahan (2005, s. 9) cümleyi, bir düşünceyi, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisi olarak tanımlamıştır. Ancak yapısına göre cümle türleri incelendiğinde cümlelerin sınıflandırılmasında birçok farklı görüşün mevcut olduğu ortaya çıkmaktadır. Kerimoğlu (2007, s. 104) yapılarına göre cümlelerle ilgi birçok farklı sınıflandırmaların mevcut olduğunu ortaya koymuş ve özellikle akademik yayınlarda görülen farklı sınıflandırmaların ilköğretim ve ortaöğretim yayınlarına etki ettiği belirtmiştir. Ayrıca çalışmasında şu örneklere yer vermiştir: *Örneğin "birleşik cümle" kavramı ilköğretim ve ortaöğretim yayınlarında "birleşik cümle" şeklinde kabul görürken son zamanlardaki akademik yayınlarda*

“basit cümle” olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada “sıralı” ve “bağlı” cümle kabullerinde de dikkat çekici tutarsızlıklar olduğu görülmüştür. Ayrıca “ki” bağlacıyla bağlanmış cümlelerin durumu da net değildir. Bazı yayınlarda bu cümle tipi “birleşik cümle” bölümü içerisinde ele alınırken bazı yayınlarda “bağlı cümle” bölümü içerisinde değerlendirilmiştir.

Yapıların sınıflandırılması ve adlandırılması konusunda, Karahan (1993, s. 23) TDK tarafından düzenlenen "Türk Gramerinin Sorunları" toplantısında Türkçede terim karmaşasına neden olan birleşik cümle problemi olduğunu; isim fiil, sıfat fiil ve zarf fiillerin diğer isim, sıfat ve zarflardan görev bakımından hiçbir farkları olmadığını ve tek yargılı her cümlenin, basit cümle kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Oysa Özkan ve Sevinçli (2013, s.197), içinde esas yargının bulunduğu bir temel cümle ile onu anlam ve görev bakımından tamamlayan bir veya birden fazla yan cümleden oluşan cümleleri “birleşik cümle” olarak tanımlamaktadırlar. Bu çalışma, Türkçenin yabancı bir dil olarak öğretilmesi konusuyla ilişkili ele alındığından tanımlamalar ve sınıflamalar konusundaki tartışma ve farklı görüşlerin kapsamı dışında tutulmuş ve var olan yapıların kümelerle ilişkilendirilmesine odaklanılmıştır. Bu bağlamda yapılarına göre cümleler; basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümle olmak üzere dört şekilde ele alınmış ve matematikteki kümeler ile ilişkilendirilmesi yapılmıştır.

2. KÜMELER

Nesin (2008) matematikteki küme kavramının, adına öge ya da eleman denilen bazı nesnelere içeren bir topluluk olarak ifade edildiğini belirtir. Boş küme kavramı için, hiç ögesi olmayan küme tanımını yapmakta ve boş kümenin “ \emptyset ” simgesiyle gösterildiğini söylemektedir. Altküme tanımını ise, eğer x kümesinin tüm öğeleri aynı zamanda y kümesinin öğeleri ise, o zaman, tanım gereği, x kümesi y kümesinin bir altkümesidir der ve bunun $x \subseteq y$ olarak gösterileceğini söyler. Nesin, aynı çalışmasında birleşim kümesini, iki kümenin en azından birinde olan öğelerin kümesi olarak tanımlarken, x ve y kümelerinin bileşimini $x \cup y$ olarak gösterileceğini belirtir. Kesişim kümesini ise, her iki kümede birden olan öğelerin kümesi olarak tanımlayıp, x ve y kümelerinin kesişimini $x \cap y$ olarak gösterir. İki küme arasındaki fark için, eğer x ve y iki küme ise, x 'te olup da y 'de olmayan öğelerden oluşan küme $x \setminus y$ olarak yazılır ve “ x fark y ” olarak okunacağını söyler. Üzerinde işlem yapılan, bütün kümeleri kapsayan kümeye, evrensel küme denir ve E ile gösterilir. Evrensel kümenin elemanı olup, A kümesinin elemanı olmayan elemanlardan oluşan kümeye ise A' ’nın tümleyenidir ve \bar{A} ya da A' ile gösterilir. Bu çalışmada yukarıdaki bilgiler kullanılarak dört başlık altında ele alınan yapılarına göre cümleler, matematikteki kümeler ile ilişkilendirilmiştir.

3. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Dil, insanoğlunun varlığıyla birlikte ortaya çıkan, insanın iç dünyasındakileri dış dünyasına yansıtmasını sağlayan bir iletişim aracıdır. İnsanlar iletişim kurarken dilin olanaklarından faydalanırlar. Etkili bir iletişimin gerçekleşmesi için anlatıcı ve dinleyicinin kullanılan dilin kurallarını bilmesi gerekmektedir. Çünkü her dil kendine has kuralları olan sosyal bir sistemdir. Bu sistem anlama ve anlatma becerileri üzerine kurulmuştur.

Dil edinimi, bireyin doğumuyla birlikte çevresinden duyduğu sesleri taklit etmesi ve taklitlerin çevresindekiler tarafından sürekli olarak pekiştirilmesiyle kazanılır. Dil öğretimi ise formal eğitim süreci içerisinde dilin kurallarının öğretildiği ve geliştirildiği bir süreçtir. Dil öğretimi; çoğunlukla planlı, kasıtlı, belirli bir zaman dilimini kapsayan öğrenme-öğretme süreci olarak nitelendirilir (Demir ve Yapıcı, 2007, s. 181).

Hızla gelişen teknoloji sayesinde dünya giderek küçülmüş, istenilen her bilgiye bir tuş aracılığıyla ulaşmak mümkün hâle gelmiştir. Ulaşım ve iletişim araçlarının bu denli gelişmesi ülkelerin birbirleriyle siyasi, ekonomik, bilimsel ve kültürel alanlarda etkileşimlerini kolaylaştırmıştır. Bu etkileşim sonucunda, yabancılarla karşılıklı iletişim olanaklarını arttırmak amacıyla yabancı dil öğrenimi ve öğretimi kaçınılmaz hale gelmiştir. Dilâçar'ın da dediği gibi (1978), bir ulusu tam olarak tanımak ve anlayabilmek için onun dilini de bilmek gerekmektedir (Akt. Yüce, 2005, s. 82).

Türkiye son yıllarda dünya sahnesinde önemli roller oynamış ve geniş sahalara yayılma fırsatı bularak başta Asya ve Afrika ülkelerinin (özellikle de Türk Cumhuriyetleri) vatandaşları olmak üzere birçok ülkenin vatandaşları tarafından yabancı dil olarak öğrenilmeye başlanmıştır (Gücükoğlu ve Türker, 2015, s. 443). UNESCO'nun anadil sıralamasındaki tespitlerine göre Türkçe, dünyada üçüncü sırayı, resmî diller sıralamasında ise beşinci sırayı almaktadır. Bu da göstermektedir ki Türkçe; bir yandan konuşulan anadil, diğer yandan da yabancı dil olarak öğrenilen Türkçe bazında görevini bütün dünyada sürdürmektedir (Güzel ve Barın, 2003, s. 20). Ülkemizde üniversitelerin bünyelerinde açılan TÖMER'ler gibi kurumlarda ve özel dershanelerde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yapılmaktadır. Kılanç (2014), bir yazısında 2013-2014 eğitim-öğretim yılı içerisinde Yükseköğretim Kurulu (YÖK) verilerine göre üniversitemizde 96.340 yabancı uyruklu öğrencinin eğitim aldığını belirtmektedir. Önceki yıllarla kıyaslandığında bu sayının her geçen yıl net bir şekilde arttığı görülmektedir.

Türkçe öğrenmek isteyen hedef kitlenin hızla büyümesine rağmen yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili birçok sorun bulunmaktadır. Bu

sorunların ele alındığı pek çok çalışma mevcuttur (Arslan ve Adem, 2010; Er, Biçer ve Bozkırlı, 2012; Duman, 2013; Şengül, 2014; Arslan ve Durukan, 2014; Mete ve Gürsoy, 2013; Kana, Boylu ve Başar, 2016). Bu sorunları; öğretim elemanı sorunu, öğretim programı sorunu, lisans programı sorunu, alfabe sorunu, öğretim ortamları sorunu, materyal eksikliği sorunu, öğrencilerin sorunları (öğrenme sorunu, uyum ve motivasyon sorunu, yazma sorunu, okuma sorunu vb.), ders kitaplarına ilişkin sorunlar şeklinde sıralamak mümkündür.

4. DİL ÖĞRETİMİNDE MATERYAL KULLANIMI

Dil öğretimi genellikle soyut kavramları içerdiği için öğretimin, çeşitli araç-gereçlerle zenginleştirilerek somutlaştırılması ve kalıcı hâle getirilmesi önemlidir. Yalın (2010, s. 82-90), araç-gereçlerin öğretimdeki yeri ve öneminden bahsederken araç-gereçlerin neden gerekli olduğunu şu maddeler ışığında açıklar:

1. *Çoklu öğrenme ortamı sağlarlar.*
2. *Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olurlar.*
3. *Dikkat çekerler.*
4. *Hatırlamayı kolaylaştırırlar.*
5. *Soyut şeyleri somutlaştırırlar.*
6. *Zamandan tasarruf sağlarlar.*
7. *Güvenli gözlem yapma imkânı sunarlar.*
8. *Farklı zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulmasını imkân verirler.*
9. *Tekrar tekrar kullanılabilirler.*
10. *İçeriği basitleştirerek anlaşılmayı kolaylaştırırlar.*

Eğitim alanında materyal kullanımı, öğretimi kolaylaştırmak ve kalıcılığı sağlamak için çok önemlidir. Texas Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmaya göre zaman faktörü sabit tutulduğunda hatırlama oranları şu şekildedir: insanlar okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, görüp işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar (Akt. Arslan ve Adem, 2010, s.65). Hatırlanma oranlarına bakıldığında, geliştirilecek bir materyalin ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenmede o kadar etkili olacağı anlaşılmaktadır. Görsel materyaller bilginin hatırlanmasında %30'luk bir orana sahiptir. Bu oran kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesi için azımsanmayacak kadar önemlidir. Her alanda önemli bir yere sahip olan görsel öğeler Türkçe öğretimi için de çok önemlidir. Genel olarak sözel ve soyut ifadelerden oluşan Türkçe derslerinin görsel öğelerle somutlaştırılarak öğretilmesi elbette etkili olacaktır. Tüm diller gibi Türkçe de, yapısı itibarıyla belli kuralları olan ve belli bir sistem üzerine kurulmuş bir dildir. Sever (2007), görsel unsurların, nesne ya da varlıkların görsel kimliklerini

tanıma, adlandırma ve bellekte yeri geldiğinde kullanmak için depolama gibi birtakım bilişsel süreçlerin harekete geçirilmesini sağladığını belirtmektedir. Bu sebeple yeni öğrenilen bilgiler görsel uyaranlarla desteklenmeli, yani soyut olan kavramlar somutlaştırılıp zihinde yapılandırılarak anlamlı hâle getirilmelidir. Böylece soyut olan sözel bilgilerin görsellerle somutlaştırılması hatırlamanın kolaylaşmasını sağlayacaktır. “*İşitirim ve unuturum, görürüm ve hatırlarım, yaparım ve anlarım.*” ünlü Çin atasözünden de anlaşılacağı üzere bilgilerin hatırlanmasında görsel uyaranların yeri yadsınamayacak kadar önemlidir. Akyol ve Kırkkılıç (2007, s.179-180), öğretimde kullanılan görsellerin yararlarını; metne hazırlık yapılması, yaratıcı alanların geliştirilmesi, bilgilerin hafızada uzun süre tutulması, dağınık olan bilgilerin organize edilmesi, bilgilerin hatırlanması, karmaşık ve zor kavramların basit ve anlamlı hâle getirilmesi, öğrencilerin konuya ilişkin tutum ve motivasyonlarının geliştirilmesi, geleneksel yollarla bilgiye ulaşamayan öğrencilerin bilgiye ulaşabilmelerini sağlaması şeklinde ifade etmişlerdir.

Duman (2013, s.4), materyal kullanımının her alan öğretiminde olduğu gibi yabancılara Türkçe öğretiminde de etkili olduğuna ve materyal kullanımının öğrenimi destekleyici, kolaylaştırıcı, hızlandırıcı, öğrenilenlerin kalıcılığını sağlayıcı ve öğretme-öğrenme sürecini ilgi çekici hâle getiren önemli bir unsur olduğuna dikkat çekmektedir. Güneş (2007, s. 251), görseller sayesinde gerçekleştirilen görsel okumanın; görme, algılama, düşünme, anlama, ilişkilendirme, zihinde yapılandırma gibi göz ve beyin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreç olduğunu ve bu süreçte bilgilerin, bireyin zihinsel yapısına göre yeniden düzenlendiği, ön bilgilerle bütünleştiği ve zihinde yapılandırıldığını belirtmektedir. Zihinde yapılandırılan bilgilerin kalıcı olmasında ise görsellerin etkisi vardır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, her dil öğretiminde olduğu gibi öncelikle harflerin ve kelimelerin öğretilmesiyle başlar. Harmer (2001, s. 135) da dil öğretiminde yeni öğrenilen kelimenin anlamını vermek veya kontrol etmek için en kolay yollardan birisinin görsellerden faydalanmak olduğunu belirtmektedir. Görsellerin kelime öğretiminde de kullanılabilir en kolay ve kalıcı yöntemlerden biri olduğu bilinmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde özellikle resim, grafik, şekil vb. görsel öğelerin yeni kavram ve konuların daha kolay öğretilmesi, öğrenilmesi ve hatırlanmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Görsel öğeler sayesinde bilgiler belli bir düzen ve sıra içerisinde öğrenenlere sunulmakta, soyut olan bilgiler somutlaştırılmakta ve kalıcılık sağlanmaktadır.

Wright (1990, s. 4-6) dil öğretiminde görsellerin beş farklı boyutta kullanılacağını örneklendirmiş ve verdiği örneklerde görsellerin; yapıların öğretilmesinde, kelimelerin öğretilmesinde, kullanım alanları ve durumlarının öğretilmesi ile dört becerinin geliştirilmesinde

kullanılabileceğini göstermiştir. Görsel materyal kullanımı, öğretimde bu derece önemliyken Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmaların yeterli sayıda olmadığı görülmektedir. Kablan, Topan ve Erkan (2013) materyal kullanımı üzerine yapmış oldukları meta-analiz çalışmasında bazı dersler ile alakalı sınırlı sayıda araştırma olduğunu ve ek çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu dersler içerisinde Türkçe de yer almaktadır. Ayrıca Tunçel (2013) yapmış olduğu çalışmasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bulunma eklerinin görsel materyal kullanılarak öğretiminin başarıya olumlu etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Her dilin kendine ait yapısal özellikleri vardır. Bu çalışmada, Türkçede yapılarına göre cümleler genel hatlarıyla ele alınmış; basit, birleşik (girişik, iç içe ve şartlı), sıralı (bağımlı sıralı, bağımsız sıralı) ve bağlı (bağımlı bağlı, bağımsız bağlı) cümle olmak üzere dört grupta toplanmış ve cümle çeşitleri, bir matematik konusu olan kümeler ile ilişkilendirilerek küme çizimleriyle gösterilmiştir. Küme çizimlerinin kullanılmasındaki amaç, yapısına göre cümle çeşitlerini somutlaştırmak ve öğretimi kolaylaştırmak için matematiğin evrensel dilinden faydalanabilmektir. Böylece Türkçe öğretiminde yeni ve farklı görsel materyaller geliştirilmiş olacaktır.

Yüzyıllardır, dünyada yaygınlaşıp hâkimiyet kurma adına diller arasında görünmez bir savaş yaşanmaktadır. Bazı dönemlerde, dünya çapında öne çıkan dillerin öğrenme isteği yaratmasına; siyasi ve ekonomik güç, bilim ve sanat seviyesi sebep olmaktadır. UNESCO verilerine göre Türkçenin dünyada en çok konuşanı bulunan diller arasında beşinci sırada olduğu belirlenmiştir. Ancak Türkçe kadar zengin ve konuşanı olan bir dilin yabancı dil olarak öğretilmesi konusundaki çalışmalar henüz gelişim aşamasındadır. Bu çalışma yabancı dil olarak Türkçe öğretimini kolaylaştıracak ve zenginleştirecek bir yol arayışından ortaya çıkmıştır.

5. YÖNTEM

Türkçe dilbilgisi öğretiminde disiplinler arası bir model uygulanabileceği düşüncesiyle yola çıkılan bu çalışma nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmalar doğrudan ölçülerek sonuçlandırılabilen olgu, olay ve durumlarda kullanılmazlar. Başka bir ifadeyle araştırma araştırandan tam anlamıyla bağımsız değildir. Bu yönüyle nitel araştırmacı, araştırma sürecinin doğal bir parçası hâline gelir ve zaman zaman bir bilgi toplama aracı işlevi görür (Yıldırım, 1999, s. 11).

Çalışma Türkçe dilbilgisi konularından sadece yapısına göre cümle türleri ve matematik konusunda ise kümelerle sınırlıdır. Bu bağlamda öncelikle yapısına göre cümle türleri ele alınıp açıklanmıştır. Cümlelerin sınıflandırılmasında pek çok farklılık olduğu görülmüş ve cümleler genel hatlarıyla; basit, birleşik (girişik, iç içe ve şartlı), sıralı (bağımlı sıralı, bağımsız sıralı) ve bağlı (bağımlı bağlı, bağımsız bağlı) cümle olmak üzere

dört grupta toplanmıştır. Ayrıca kümeler konusuna en genel hatlarıyla değinilmiş, dil öğretiminde özellikle görsel materyal kullanımına dikkat çekilmiştir.

Sınıflandırmanın belirlenmesinin ardından, yapısına göre cümle türleri basitten karmaşığa doğru sıralanmış ve bir matematik konusu olan kümeler ile ilişkilendirilerek örnek cümleler oluşturulmuştur. Örnek cümleler ele alınırken, her cümle yapısı için uygun olan küme çizimi kullanılmıştır. Küme çizimleriyle gösterilen her cümle yapısı formüllerle açıklanmıştır. Bu bağlamda çalışma, matematik ile Türkçeyi birleştiren disiplinler arası bir çalışmadır.

Ayrıca Nasrettin Hoca'nın "Ye Kürküm Ye" adlı fıkrası, cümle yapılarına örnek olabilecek şekilde ve yine basitten karmaşığa ilkesi göz önüne alınarak düzenlenmiştir. Daha sonra ise bu düzenlemede ortaya çıkan cümleler oluşturulan küme çizimleri ile gösterilmiştir.

6. BULGULAR

Bu bölümde, çalışma kapsamındaki her ayrıma göre cümle örnekleri verilmiş ve örnek cümlelerin yapısı küme çizimleriyle gösterilmiştir.

6.1. Basit Cümle

Biray (2004, s. 63), cümledeki unsurların sayısının ve uzunluğunun önemli olmadığını, yapısında isim veya fiil cinsinden tek yüklem yani tek yargı bulunan cümlelere basit cümle denildiğini belirtmiştir. Kısaca, basit cümlelerde onu tamamlayan ya da onun tamamladığı cümlecik yoktur.

Şekil 1: Basit Cümle

Yukarıdaki A kümesi içerisindeki elemanlar incelendiğinde yargı bildiren tek kelime (aramış) olduğu dikkat çekmektedir. A kümesi elemanlarına bakıldığında yapı bakımından basit bir cümle oluşturdukları görülmektedir.

6.2. Birleşik Cümle

Özkan ve Sevinçli (2013, s. 197), içinde esas yargının bulunduğu bir temel cümle ile onu anlam ve görev bakımından tamamlayan bir veya birden fazla yan cümleden oluşan cümleleri “birleşik cümle” olarak tanımlamışlardır. Bir başka ifadeyle birleşik cümleyi, içinde birden çok yargı bulunan cümleler şeklinde ifade etmiş, yan cümlelerin temel cümledeki yargıyı güçlendirdiğini, açıkladığını, tamamladığını ve değişik ilgilerle temel cümleye bağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca birleşik cümleler birden fazla yan cümleden de oluşabilmektedirler.

6.2.1. Temel Cümle

Bir birleşik cümlede esas yargıyı ve ana düşüncüyü üzerinde taşıyan unsurdur. Genellikle sonda bulunur (Özkan, Sevinçli, 2013, s. 197).

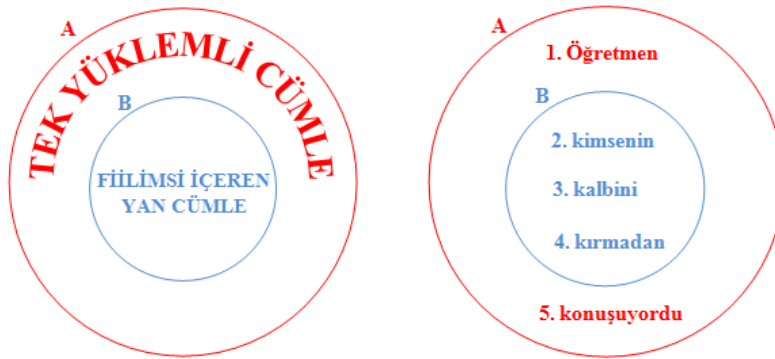
6.2.2. Yan Cümle

Temel cümlelerin dışında kalan ancak temel cümlelerin ifade ettiği fikri bir sebebe, bir şarta, bir dileğe bağlayan yan cümlelerin esas görevi, temel cümleyi anlam yönünden tamamlamak, açıklamak ve güçlendirmektir (Özkan ve Sevinçli, 2013, s. 197).

Tek yüklemli diye adlandırdığımız birleşik cümleler kendi içerisinde girişik birleşik, şartlı birleşik ve iç içe birleşik olmak üzere üç kısma ayrılmaktadırlar. Bu cümle yapıları şu şekilde gösterilmektedir:

a) Girişik Birleşik Cümle

Yan cümlesi fiilimsilerle kurulan cümlelere girişik birleşik cümle denir. Fiilimsinin yer aldığı bölüm yan cümle, yüklem bulunduğu bölüm de temel cümledir. Delice (2012, s. 874) girişik birleşik cümleyi, içinde yüklemsi veya yüklemsi öbeği barındıran cümleler şeklinde ifade etmektedir.

$$A = \{\text{Öğretmen, kimsenin, kalbini, kırmadan, konuşuyordu}\}$$
$$B = \{\text{kimsenin, kalbini, kırmadan}\}$$

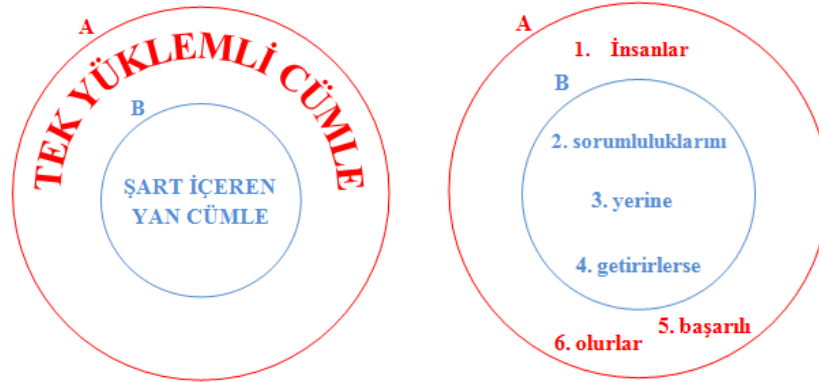
$$A/B = \{\text{Öğretmen, konuşuyordu}\}$$
$$B/A = \emptyset \text{ ise, } A \supset B \text{ ve } (A \cup B)' = \emptyset$$

Şekil 2: Girişik Birleşik Cümle

Yukarıdaki şekilde A kümesi B kümesini kapsamakta ve iç içe küme modelini oluşturmaktadır. İçte bulunan B kümesinin elemanlarından biri zarf-fiildir (kırmadan). A kümesinde ise tek bir yargı (konuşuyordu) olduğu görülmektedir. Şeklin bütününe bakıldığında ise girişik birleşik cümle yapısı oluşturulmuştur. Girişik birleşik cümlelerde fiilimsinin olduğu bölüm yan cümle kabul edilir ve şekildeki gibi temel cümlenin içerisinde yer alır.

b) Şartlı Birleşik Cümle

Anlamı, şart cümlesi ile tamamlanan cümleye şartlı birleşik cümle denilmektedir. Yüklem bildirdiği yargıyı bir şarta bağlayan yan cümle, ana cümleyi zaman, şart, sebep ve benzetme anlamlarıyla tamamlar ve ana cümleye genellikle zarf göreviyle bağlanır (Biray, 2004, s. 71).

$$A = \{\text{İnsanlar, sorumluluklarını, yerine, getirirlerse, başarılı, olurlar}\}$$
$$B = \{\text{Sorumluluklarını, yerine, getirirlerse}\}$$
$$A/B = \{\text{İnsanlar, başarılı, olurlar}\}$$
$$B/A = \emptyset \text{ ise, } A \supset B \text{ ve } (A \cup B)' = \emptyset$$

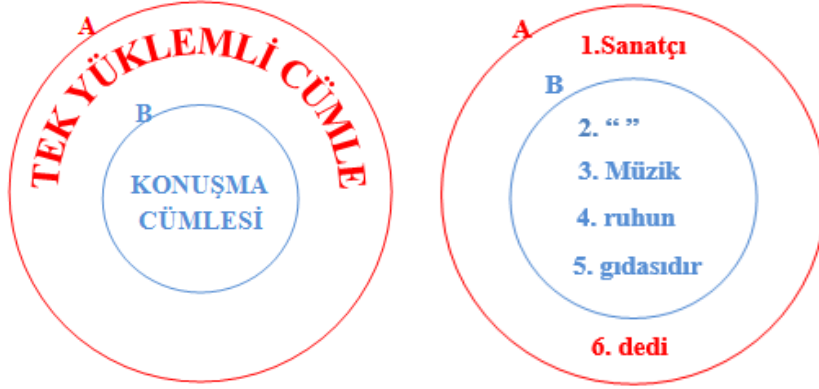
Şekil 3: Şartlı Birleşik Cümle

Yukarıdaki şekilde A kümesi B kümesini kapsamaktadır. İçte olan B kümesinin elemanlarına bakıldığında bir şart cümlesi içerdiği görülmektedir. A kümesinde ise tek bir yargının (başarılı olurlar) olduğu dikkat çekmektedir. Şart cümlesinin olduğu küme yan cümleyi oluşturur ve temel cümlenin içerisinde yer alarak şartlı birleşik cümle yapısını oluşturur.

c) İç İçe Birleşik Cümle

Bir cümlenin herhangi bir görevle, ana cümlenin bir unsuru veya o unsurun bir parçası olarak başka bir cümlenin içinde yer aldığı cümlelere iç içe birleşik cümle denilmektedir. Bu cümlelerde ana cümlenin yüklemi

genellikle “de-, san-, bil-, zannet-, gör-, düşün-, farzet-” fiillerinin çekimli şekilleridir ve yardımcı cümle de temel cümle gibi bağımsız bir cümle yapısındadır (Biray, 2004, s. 71).

$$A = \{\text{Sanatçı, Müzik, ruhun, gıdasıdır, dedi}\}$$

$$B = \{\text{Müzik, ruhun, gıdasıdır}\}$$

$$A/B = \{\text{Sanatçı, dedi}\}$$

$$B/A = \emptyset \text{ ise, } A \supset B \text{ ve } (A \cup B)' = \emptyset$$

Şekil 4: İç İçe Birleşik Cümle

Yukarıdaki şekle bakıldığında A kümesinin B kümesini kapsadığı görülmektedir. B kümesinin elemanları tam bir cümle oluşturmaktadır. Fakat bu cümle aktarılan olarak kullanıldığı için ana cümlelerin tek yargıya sahip olmasına engel oluşturmamaktadır. A kümesine bakıldığında tek bir yargı (dedi) içerdiği ve ana cümleyi oluşturduğu görülmüştür. İç içe birleşik cümle yapısını oluşturan bu şekilde konuşma cümlesi ana cümlelerin içerisinde yer alarak bazen tırnak (“”) işaretiyle belirtilebilir. Fakat tırnak işareti cümleye dâhil olmadığı için A veya B kümesinin içerisinde gösterilmesine gerek yoktur.

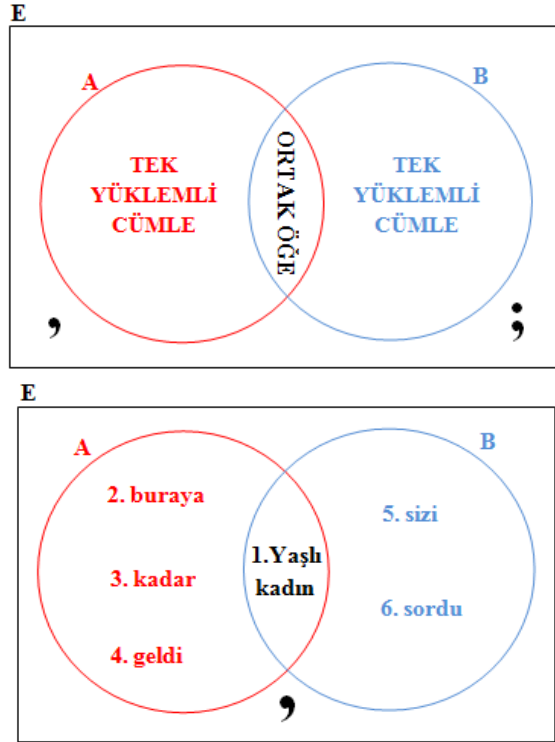
6.3. Sıralı Cümle

Tek başına yargı bildiren, birbirinden ayrı yapı ve anlam bakımından farklı niteliklere sahip olabilen iki veya daha fazla cümlelerin bir anlam bütünlüğü içinde sıralanmasıyla meydana gelen cümleler topluluğudur. Sıralı cümleler birbirinden virgül (,) veya noktalı virgülle (;) ayrılır. Cümleler arasındaki anlam ilişkisi, ortak cümle unsurları, ortak kip ve şahıs ekleriyle pekiştirilir. Basit, birleşik ve bağlı cümleler art arda gelerek sıralı cümleler oluşturabilir. Bu tür cümleler incelenirken tek tek ele alınırlar (Biray, 2004, s. 74). Delice (2012) yapı açısından cümle sorunlarını incelemiş olduğu çalışmasında sıralı cümleleri, öğelerinin ortak olup olmamasına göre bağımlı

ve bağımsız sıralı cümle olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Bu çalışmada da, sıralı cümle ayırımında benzer kullanım uygulanmıştır.

a) Bağımlı Sıralı Cümle

Anlam ve öğelerinin ortak olmaları yönünden birbirine bağlı olan cümlelere bağımlı sıralı cümle denir (Özkan ve Sevinçli, 2013, s. 209). Bu cümlelerde iki ayrı yüklem vardır ve bu yüklemeler virgül (,) veya noktalı virgül (;) ile birbirlerine bağlanırlar.

$$A = \{\text{Yaşlı kadın, buraya, kadar, geldi}\}$$

$$B = \{\text{Yaşlı kadın, sizi, sordu}\}$$

$$A/B = \{\text{buraya, kadar, geldi}\}$$

$$B/A = \{\text{sizi, sordu}\}$$

$$(A \cup B)' = \{,\}$$

$$A \cap B = \{\text{Yaşlı kadın}\}$$

$$A \cup B = \{\text{Yaşlı kadın, buraya, kadar, geldi, sizi, sordu}\}$$

$$E = \{\text{Yaşlı kadın, buraya, kadar, , geldi, sizi, sordu}\}$$

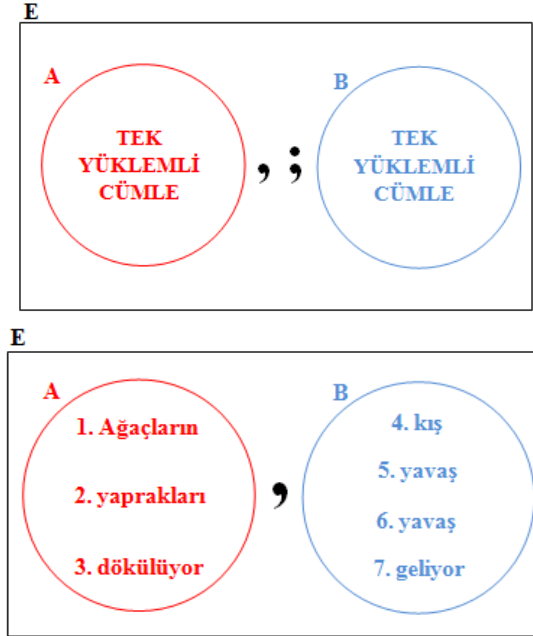
Şekil 5: Bağımlı Sıralı Cümle

Yukarıdaki şekle bakıldığında ortak elemanları olan bir kesişim kümesi görülmektedir. Bu küme modeline bakıldığında A ve B kümesinde iki ayrı yargı (geldi ve sordu) olduğu dikkat çekmektedir. A ve B kümesine

sorulan “kim?” sorusuna tek öge cevap verdiği için kümede kesişim noktası kullanılmıştır. Ortak ögeye sahip olan bu iki küme evren kümesinde yer alan noktalama işaretiyle birbirine bağlanmaktadır. Evren kümesindeki noktalama işaretleri cümleye dâhil değildir sadece iki cümleyi birbirine bağlayarak bağımlı sıralı cümle yapısını kurmaya yardımcı olmaktadır.

b) Bağımsız Sıralı Cümle

Sıralı cümleler arasında ögeler bakımından ortaklık yoktur. Ortaklık, anlatılan konunun cümleleri arasındaki anlam yakınlığıdır. Bu cümleler, yalnız başlarına kullanıldıklarında anlamı olan ve bir araya gelince de aralarında anlam ilişkisi bulunan; ancak ortak cümle ögesi (özne, nesne, zarf, yer tamlayıcısı, yüklem) bulunmayan cümlelerdir (Özkan ve Sevinçli, 2013, s. 215).

$$A = \{\text{Ağaçların, yaprakları, dökülüyor}\}$$

$$B = \{\text{kış, yavaş, yavaş, geliyor}\}$$

$$A/B = \{\text{Ağaçların, yaprakları, dökülüyor}\}$$

$$B/A = \{\text{kış, yavaş, yavaş, geliyor}\}$$

$$A \cap B = \emptyset$$

$$(A \cup B)' = \{, \}$$

$$A \cup B = \{\text{Ağaçların, yaprakları, dökülüyor, kış, yavaş, yavaş, geliyor}\}$$

$$E = \{\text{Ağaçların, yaprakları, dökülüyor, , kış, yavaş, yavaş, geliyor}\}$$

Şekil 6: Bağımsız Sıralı Cümle

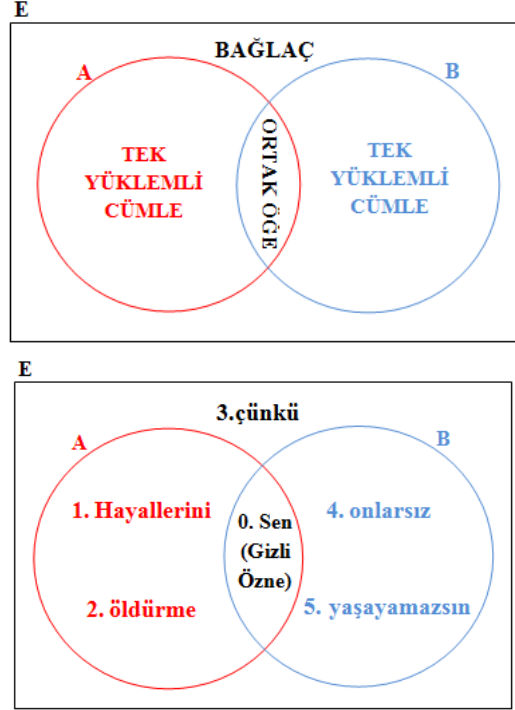
Yukarıdaki şekle bakıldığında birbirinden bağımsız iki basit kümenin evren kümesi içerisinde yer aldığı görülmektedir. A kümesinin içerisinde “dökülüyor”, B kümesinin içerisinde ise “geliyor” yargıları bulunmaktadır. Bu kümelere sorulan “ne?” ve “kim?” sorularına iki ayrı cevap doğmaktadır. Bu cümleler ortak öğeleri olmadığı için birbirinden ayrı gibi görünseler de anlam bakımından birbirine bağlıdırlar. Evren kümesindeki noktalama işareti bu kümeleri anlam bakımından birbirine bağlayarak bağımsız sıralı cümle yapısını oluştururlar.

6.4. Bağlı Cümle

Türkçede “ki” veya diğer bağlama edatlarıyla bağlanmış cümleler topluluğuna “**bağlı cümle**” denir. Bu birbirinden bağımsız, tek başına yargı bildiren cümlelerden biri ana cümle, diğeri yardımcı cümledir (Biray, 2004, s. 72). İçinde bağlaç bulunan her cümle bağlı cümle değildir. Çünkü bağlaçlar cümlenin özne, nesne gibi öğelerini de birbirine bağlayabilirler ve bu nedenle bir cümleye bağlı cümle diyebilmemiz için iki ya da daha fazla yüklemli cümlenin bağlaçlar yardımıyla birbirine bağlanması gerekmektedir. Yani bağlaçlar cümlelerin yüklemelerini birbirine bağlamalıdırlar. Bağlı cümleler de kendi içerisinde bağımlı bağlı cümle ve bağımsız bağlı cümle olarak ikiye ayrılır:

a) Bağımlı Bağlı Cümle

İki ayrı cümleden, bir ya da birden fazla ortak ögesi olan cümlelerin bağlaçlarla birbirine bağlanması sonucu oluşan yapılardır.

$A = \{ \text{sen (gizli özne), Hayallerini, öldürme} \}$

$B = \{ \text{sen (gizli özne), onlarsız yaşayamazsın} \}$

$A/B = \{ \text{Hayallerini, öldürme} \}$

$B/A = \{ \text{onlarsız, yaşayamazsın} \}$

$A \cap B = \{ \text{Sen (gizli özne)} \}$

$(A \cup B)' = \{ \text{çünkü} \}$

$A \cup B = \{ \text{Sen (gizli özne), Hayallerini, öldürme, onlarsız, yaşayamazsın} \}$

$E = \{ \text{Sen (gizli özne), Hayallerini, öldürme, çünkü, onlarsız, yaşayamazsın} \}$

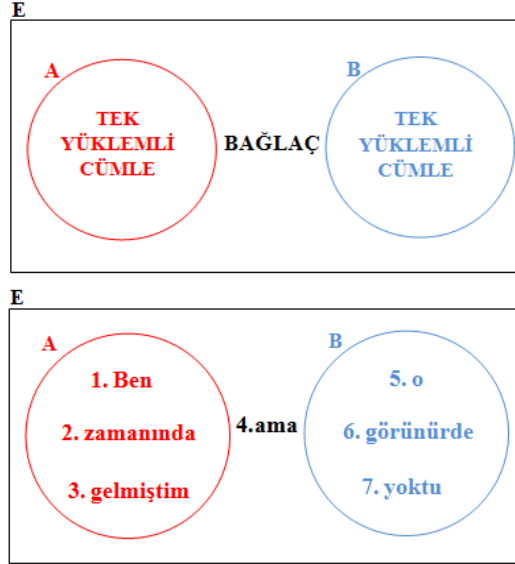
Şekil 7: Bağımlı Bağlı Cümle

Yukarıdaki şekilde ortak elemanları olan bir kesişim kümesi görülmektedir. Bu küme modeline bakıldığında A ve B kümesinde iki ayrı yargı (öldürme ve yaşayamazsın) olduğu görülmektedir. A ve B kümesine sorulan “kim?” sorusuna tek öge cevap verdiği için kümede kesişim noktası kullanılmıştır. Ortak ögeye sahip olan bu iki küme evren kümesinde yer alan bağlaçla (çünkü) birbirine bağlanmaktadır. Evren kümesindeki bağlaç, cümleye dâhil değildir ancak iki cümleyi birbirine bağlayarak bağımlı bağlı cümle yapısını kurmaya yardımcı olmaktadır.

b) Bağımsız Bağlı Cümle

İki ya da daha fazla cümle arasında anlam ilgisi olduğu hâlde hiçbir ortak ögenin bulunmadığı cümle yapısıdır. Bu cümleler birbirlerine bağlaçlar

ile bağlanırlar. Bağlaçlar cümlede sadece bağlama görevinde bulunurlar ve iki cümleye de ait değildirler.

$$\begin{aligned} A &= \{\text{Ben, zamanında, gelmiştim}\} \\ B &= \{\text{o, görünürde, yoktu}\} \\ A/B &= \{\text{Ben, zamanında, gelmiştim}\} \\ B/A &= \{\text{o, görünürde, yoktu}\} \\ A \cap B &= \emptyset \\ (A \cup B)' &= \{\text{ama}\} \\ A \cup B &= \{\text{Ben, zamanında, gelmiştim, o, görünürde, yoktu}\} \\ E &= \{\text{Ben, zamanında, gelmiştim, ama, o, görünürde, yoktu}\} \end{aligned}$$

Şekil 8: Bağımsız Bağlı Cümle

Yukarıdaki şekilde birbirinden bağımsız iki basit kümenin evren kümesi içerisinde yer aldığı görülmektedir. A kümesinin içerisinde “gelmiştim”, B kümesinin içerisinde ise “yoktu” yargıları bulunmaktadır. Bu kümelere sorulan “kim?” sorusu iki ayrı cevap vermektedir. Bu cümleler ortak öğeleri olmadığı için birbirinden ayrı gibi görünseler de anlam bakımından birbirlerine bağlıdırlar. Evren kümesindeki bağlaç (ama) bu kümeleri anlam bakımından birbirine bağlayarak bağımsız bağlı cümle yapısını oluşturur.

Aşağıda, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen C1 düzeyindeki öğrencilerin hem cümle yapıları hem de eklerle ilgili kümeler yoluyla “cümleleri oluşturup fikrayı tamamlama” etkinliğine bir örnek verilmiştir.

Etkinlik: “YE KÜRKÜM YE”

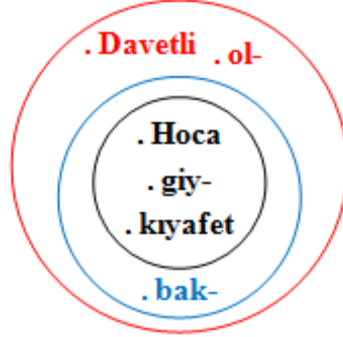
Bir gün Nasreddin Hoca'yı yemeğe davet etmişler.

Hoca günlük kıyafetlerini giyip davete katılmış.

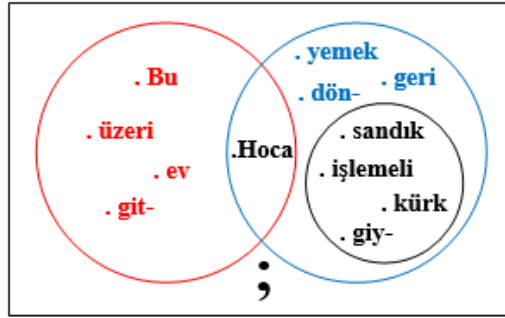

Allı pullu kıyafetlerini giyse sorun olmayacaktı.

Davetliler "Hoca'nın giydiği kıyafetlere bakın!" demişler.

Bu cümlede hem fiilimsi hem de doğrudan anlatım mevcuttur. Ancak fiilimsi aktarım cümlesinin içinde yer aldığı için cümle iç içe birleşik cümle özelliği taşımaktadır.

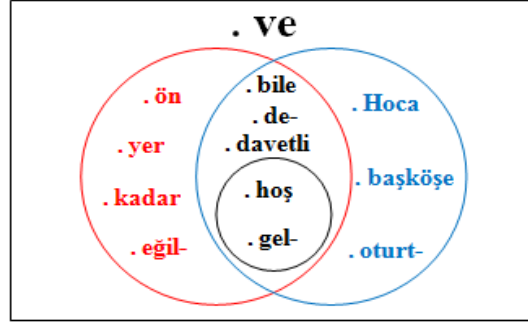

Bunun üzerine Hoca eve gitmiş; sandıktaki işlemeli kürkünü giyip yemeğe geri dönmüştür.

Bu cümlede, ikinci cümlede fiilimsi olduğu görülmektedir. Ancak ana cümle sıralı cümle özelliğini kaybetmemektedir. Tek fark sıralı cümlenin oluşumunda "basit cümle + basit cümle" değil; "basit cümle + girişik birleşik cümle" yapısının kullanılmış olmasıdır.

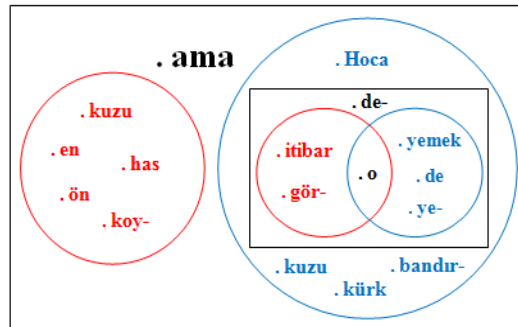

Hoca ağır ağır yürümüş, davetlilerin hepsi ona bakmış.

“Hoş geldin!” bile demeyen davetliler, önünde yerlere kadar eğilmişler ve Hoca’yı başköşeye oturtmuşlar.

Cümlenin ortak ögesi olan özne içerisinde hem doğrudan aktarım hem de fiilimsi bulunmaktadır. Fiilimsi doğrudan aktarımı kapsadığı için ve özne her iki cümlenin de ögesi olduğu için bu cümle “girişik birleşik cümle + girişik birleşik cümle” yapısı ile oluşturulmuş bir bağımlı bağlı cümledir.

Kuzunun en hasını önüne koymuşlar ama Hoca “İtibarı o gördü; yemeği de o yesin” diyerek kuzuya kürkünü bandırmış.

Bağımsız bağlı cümle yapısını oluşturan bu cümlede ikinci cümle girişik birleşik cümle şeklindedir. Fakat bu girişik birleşik cümle içerisinde bir aktarım cümlesi barındırmaktadır. Ancak bu aktarım cümlesinin varlığı ana cümlelerin girişik birleşik cümle özelliğinin kaybolmasına neden olmamaktadır. Aktarım yani iç içe birleşik cümle yapısına bakıldığında ise içerisinde bağımlı sıralı cümle bulundurduğu görülmektedir. Ama bunların hiçbiri bağımsız bağlı cümle özelliğinin yok olmasına neden olmaz. Buradaki tek fark bağımsız bağlı cümlelerin oluşumunda “basit cümle + basit cümle” değil de “basit cümle + (içerisinde iç içe ve onunda içerisinde bağımlı sıralı cümle yapısı oluşturan) girişik birleşik cümle” yapısının kullanılmasıdır.

7. SONUÇ

Türkçe teknik açıdan mükemmel bir dildir. 22’si yaşayan, 9’u ölü klasik diller olmak üzere 31 dili konuşan ve birkaç kez Türkiye’ye gelip konferanslar veren Belçikalı dilbilimci Johan Wandewalle bir konuşmasında şunları söylemiştir: “*Türkçenin en hayran olduğum yanı yapısı. Matematik dil yapısı beni büyülüyor. Satranç gibi kuralları az ve istisnasız; ama imkânları sınırsız*” (Barkot, 2017). Benzer şekilde 1961 -1962’de ABD Yale Üniversitesi’nde 26 yaşında profesör olarak “Batı dünyasının son 300 yılda yetiştirdiği en genç profesör” unvanına sahip olan Oktay Sinanoğlu da Türkçe için şöyle söylemektedir: “*Dünya üzerinde böyle bir dil daha yok. Türkçe, matematik gibi bir dil. Bunu ben değil, Alman dilbilimciler söylüyor. Sanki birtakım matematikçiler oturmuşlar, şöyle matematiksel yapısı olan, kuralı düzgün bir dil icat edelim diyerek Türkçeyi bulmuşlar. Hâlbuki bu dil en az 10 bin senelik.*”. Türkçe belli kuralları olan sistematik bir dildir. Bu sistemin görsel destekle ortaya koyulması ise öğretimini kolaylaştıracaktır.

Bu çalışmada, Türkçede yapısına göre cümleler matematik alanındaki kümeler konusuyla ilişkilendirilmiş, görsel bir hâle getirilmiş ve cümle yapıları küme çizimleriyle gösterilmiştir. Bu yolla, hem yabancı dil hem de ana dil olarak Türkçe öğretiminde işlevsel kolaylaştırıcı olarak kullanılabilir görsel materyaller oluşturulabilecektir.

Küme çizimleri kullanarak oluşturulacak etkinlikler aynı zamanda öğrencide merakla ve eğlenerek bulmaca çözdüğü duygusu uyandıracak ve öğrenme ortamını olumlu etkileyecektir. Böylece, farklı dil düzeylerine uygun olacak şekillerde; fıkra oluşturma/çözümleme, ad durum, zaman ve şahıs eklerini pekiştirme gibi farklı konularda etkinlikler hazırlamak mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akyol, H. ve Kırkkılıç, A. (2007). *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Arslan, M. ve Adem, E. (2010). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Görsel ve İşitsel Araçların Etkin Kullanımı. *Dil Dergisi*, 147, 63-86.
- Arslan, N. ve Durukan, E. (2014). Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Söz Varlığı Unsurlarının İncelenmesi. *Intertional Journal of Language Academy*, 2 (4), 247- 265.
- Barkot, A. Türkçenin Üstün Yönleri, *Us Düşün ve Ötesi İnternet Dergisi*, Sayı:3. Nisan 2017 tarihinde <http://www.usdusunveotesi.net/yazilar2.asp?yno=154&bant=3&katno=3> adresinden alınmıştır.
- Biray, N. (2004). Türkiye Türkçesi ile Kırgız Türkçesindeki Cümlelerin Çeşitleri Bakımından Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 63-81.
- Demir, C. ve Yapıcı, M. (2007). Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 177- 192.
- Delice, H. İbrahim, (2012). Yapı Açısından Cümle Sorunu, *Turkish Studies*, 7 (3), 871-876.
- Duman, G. B. (2013). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Materyallerin Etkin Kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 1 (2), 1-8.
- Er, O., Biçer, N. ve Bozkırlı, K. Ç. (2012). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların İlgili Alan Yazını Işığında Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1 (2), 51 -69.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Güçükoğlu, B. ve Türker, M. (2015). Yabancı Dil Olarak Web Tabanlı Türkçe Öğretiminde Materyal Hazırlama Süreci. *Turkish Studies*, 10 (15). 439-450.
- Güzel, A. ve Barın, E. (2013). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Akçay Yayınları.
- Harmer, J. (2001). *The Practice of English Language Teaching* (3rd ed.). London: Longman.
- Kablan, Z., Topan, B., Erkan, B. (2013). Sınıf İçi Öğretimde Materyal Kullanımının Etkililik Düzeyi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13 (3), 1629-1644.
- Kana, F., Boylu, E. ve Başar, U. (2016). Necessity Of Raising Turkish Language Teachers As A Foreign Language And Proposal For A Bachelor's Degree (Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretmeni Yetiştirmenin Gerekliliği ve Lisans Programı Önerisi). *Journal of Theory and Practice in Education*, 12 (5), 1125- 1138.
- Karahan, L. (2005). *Türkçede Sözdizimi* (9. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınevi
- Karahan, L. (1993). Türkçede Birleşik Cümle Problemi, 10 Nisan 2017 tarihinde, http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/leyla_karahan_birlesik_c_ umle_problemi.pdf adresinden alınmıştır.
- Kerimoğlu, C. (2007). Türk Dil Bilgisi Öğretiminde Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 98-107.

- Kılanç, B. (2014). Üniversitelerimizin gözü yurtdışında. Aralık 24, 2016 tarihinde, <http://www.aksam.com.tr/yazarlar/universitelerimizin-c2gozu-yurtdisinda/haber-307078> adresinden alınmıştır.
- Nesin, A. (2008). *Yarının Matematikçisine Matematik I. Sezgisel Kümeler Kuramı*. İstanbul: TMD Yayınları.
- Mete, F. ve Gürsoy, Ü. (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Öğretmen Yeterliklerine İlişkin Görüşler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (3), 343- 356.
- Özkan, M. ve Sevinçli, V. (2013). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi (Kelime Çözümlemeli)*. İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınevi.
- Sever, S. (2007). Türkçe Öğretiminde Karikatürün Kullanılması-I. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 11, 18-23.
- Şengül, K. (2014). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Alfabe Sorunu. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3 (1), 325-339.
- Tunçel, H. (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Bulunma Eklerinin Görsel Materyal Kullanarak Öğretiminin Başarıya Etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (7), 1109-1125.
- Wright, A. (1990). *Pictures for Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yalın, H. İ. (2010). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. Nisan 2017 tarihinde <file:///C:/Users/EEF/Downloads/5326-34290-1-PB.pdf> adresinden alınmıştır.
- Yüce, S. (2005). İletişim ve Dil: Yöntemler, Avrupa Dil Portföyü Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1 (1), 81-88.